

i Lyendeforholdet, efterat man havde opgivet at indføre Studsmaal i Bøgerne. Jeg har selv oplevet, at mangt et hæderligt Lyende — og jeg maa sige, at det netop har været Tilfældet med den bedre Del af Lyendet, som stod i det bedste og hjerteligste Forhold til Husbond eller Madmoder — har været i høi Grad nedslaaet over, ikke i sin Studsmaalsbog at kunne faae en Paategning om, hvorledes man havde været tilfreds med ham eller hende. (En Stemme: Man kan jo give løse Attester). Løse Attester have ikke den Betydning som en Attest i Studsmaalsbogen. For mig have i altsald disse løse Attester slet ingen Betydning, idet jeg har set faa mange af den Slags Papirer, hvor det var mer end tvivlsomt, om de virkelig vare underkrevne af dem, som Underkristen angav. Det er min Overbevisning, at dersom man havde bevaret de tidligere Paategninger i Studsmaalsbogen, saa vilde det have ledet mere til at skabe et patriarkalt Forhold end alle de Bestemmelser, der indeholdes i det foreliggende Lovforslag. Jeg skal iøvrigt ikke benegte, at, for saa vidt man betragter Lyendeforholdet som et Kontraktforhold, hvad jeg imidlertid hverken kan eller vil, erkjender jeg, at det er en Forbedring af Forholdet, som er tilsigtet ved de foreslaaede Ændringer; men jeg maa fastholde, at man vilde have indrettet Forholdet langt bedre, hvis man havde optaget den gamle Bestemmelse om Studsmaals Meddelelse, end man kan ved alle de Bestemmelser, som her indeholdes i Lovforslaget. Alle de Indsigelser, som gjøres imod at gjøre dette, ere ikke af anden Væbskaffenhed end de, der kunne gjøres imod alle mulige menneskelige Forhold, at enhver Ting her i denne Verden er mangelfuld og upaalidelig, og at der ved den klæber Svagheder, som vi vide, ere forbundne med alle mulige Ting, hvorledes vi end indrette dem.

Ordføreren (Holstein-Ledreborg):

Jeg tror, at hvor interessant og livlig end den Udvikling var, som, vi hørte fra den ærede sidste Raler, er hans Synspunkt dog saa forskjellig fra det, som almindelig anses for rigtigt i dette Thing, at jeg ikke frygter, at hans Modstand imod, hvad vi foreslaa, skal virke til at omstøde det, navnlig da det ærede Medlem jo dog er ret tilfreds dermed. Men jeg kan dog ikke lade en af det ærede Medlems Udtalelser gaa upaatakt hen, og det er den, at det er Loven, som skaber Retsspølelsen. Lærtimod, det er Lovens Sag at følge Retsspølelsen, men denne skabes paa en hel anden Maade. Det er ganske vist, at der er en væsentlig Sammenhæng i den Maade, hvorpaa Retsspølelsen udvikler sig, og den Maade, hvorpaa Lovene blive til. Det følger af sig selv, at det ene influerer paa det andet, men der er dog altid den Forskjel, at Loven følger af Retsspølelsen, og ikke omvendt. At stille den Sætning op, at det er Loven, som

skaber Retsspølelsen, undrer det mig i høieste Grad at høre fra det ærede Medlems Side, thi det er en Betragtning, som er i den Grad bureaukratisk og doktriner, at jeg ikke havde ventet det fra en saa lidet doktriner Natur som det ærede Medlems. Overhovedet tror jeg, naar jeg skal være ganske ærlig, at det ærede Medlems Betragtningssmaaede skriver sig fra den Sympathi, som han nærer for den militære Disciplin, som han ønsker ogsaa at oversføre paa dette Forhold. Men det ærede Medlem har sikkert Uret heri, og det ærede Medlem modbeviste ogsaa sin egen Betragtning, saa godt som det vistnok var muligt, idet han erklærede, at Lyendeforholdet ikke var et blot og bart Kontraktforhold. Dette er fuldkommen rigtigt, thi det er et Forhold, som væsentlig beror paa, hvorledes den Familie er, i hvilken Lyendet opholder sig. Lyendet er ikke blevet leiet godviljig til at gjøre et eller andet Arbejde, men er et Led af den Familie, hvori det gjør Tjeneste, i en mere eller mindre løs Forbindelse. Derved faar Lyendeforholdet en langt højere og en hel anden Karakter end det blotte Kontraktforhold, og det er mærkverdigt, hvorledes denne Karakter, naar den opfattes rigtig, formaar at styrke Lyendeforholdet. Men hvorledes det ærede Medlem, som ser dette rigtigt, kan tro, at man kan styrke Lyendeforholdet ved at give en Lovbestemmelse, som væsentlig har Betydning for visse Kontraktforhold, forstaar jeg ikke. — Hvad de Ændringsforslag angaar, som ere foreslaaede af det ærede Medlem for Sorø Amts 3die Valgfreds (Lauer), da maa jeg tilstaa, at jeg ikke veed, hvad han vil opnaa ved den. Det ærede Medlem siger nemlig, at i første Stykke af § 8 bør „er indgaaet“ forandres til „indgaa“, og at der senere efter „Parterne“ skal sættes „ved Forholdets Stiftelse“. Derved har det ærede Medlem jo egentlig opnaaet ganske det Samme, som findes udtrykt i vort Ændringsforslag, hvor der staar: „ved dettes Stiftelse“. Jeg ser ikke, at han ved sit Forslag opnaar Mere eller Mindre, end at den skriftlige Paategnelse skal fordres strax ved Stiftelsen. Jeg skal tilstaa det ærede Medlem, at nogle af Udvalgets Medlemmer vare tilbøielige til at nøies med, hvad det ærede Medlem har foreslaaet, men fordi det viste sig, at der selv mellem Udvalgets Medlemmer ikke var fuld Enighed om, hvad der skulde forstaaes dermed, om der ved „Forholdets Stiftelse“ skulde forstaaes forinden Kontraktens Afslutning, eller om der kunde forstaaes blot Omkring det Tidspunkt, da Stiftelsen fandt Sted, altsaa ogsaa efter Forholdets Stiftelse, trøede man ikke at kunne nøies dermed. Saa blev Spørgsmaalet i Udvalget, om man skulde gaa den Vej at erklære, at Loven kun skulde finde Anvendelse i det Tilfælde, at Parterne bleve enige; men i saa Tilfælde vilde man være kommen ind paa Skarper at udtrykke, at skriftlig Paategning skulde være slet, forinden Kontrakten